

Bezdůvodné obohacení

Předpokladem odpovědnosti za bezdůvodné obohacení není protiprávní úkon obohaceného ani jeho zavinění, nýbrž objektivně vzniklý stav obohacení, k němuž došlo způsobem, který právní řád neuznává.

Předpokladem odpovědnosti za bezdůvodné obohacení není protiprávní úkon obohaceného ani jeho zavinění, nýbrž objektivně vzniklý stav obohacení, k němuž došlo způsobem, který právní řád neuznává.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 25 Cdo 643/2000, ze dne 23.1.2002)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce J. K., zastoupeného advokátkou, proti žalovanému Ing. Z. H., zastoupenému advokátkou, o 78.321,40 Kč s příslušenstvím, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 5 pod sp. zn. 7 C 46/97, o dovolání žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 30. listopadu 1999, č. j. 16 Co 418/99-96, tak, že rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 30. 11. 1999, č. j. 16 Co 418/99-96, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 29. 6. 1999, č. j. 7 C 46/97-74, ve výroku o věci samé co do částky 24.000,- Kč s příslušenstvím a ve výrocích o nákladech řízení se zrušují a věc se v tomto rozsahu vrací Obvodnímu soudu pro Prahu 5 k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Obvodní soud pro Prahu 5 rozsudkem ze dne 29. 6. 1999, č. j. 7 C 46/97-74, uložil žalovanému povinnost zaplatit žalobci 78.321,40 Kč s 21 % úrokem od 1. 10. 1996 do zaplacení, žalobu ohledně 1 % úroku z žalované částky od 1. 10. 1996 do zaplacení zamítl, a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Předchozí rozsudek obvodního soudu v této věci ze dne 6. 4. 1998, č. j. 7 C 46/97-32, kterým byla žaloba v plném rozsahu zamítnuta, byl usnesením Městského soudu v Praze ze dne 16. 9. 1998, č. j. 54 Co 267/98-48, zrušen a za účelem doplnění dokazování byla věc tomuto soudu vrácena k dalšímu řízení. Soud prvního stupně při svém rozhodnutí vycházel ze zjištění, že dne 11. 3. 1993 uzavřel žalobce s firmou A. T., v. o. s., zastoupenou žalovaným, mandátní smlouvu, podle které měla tato firma nalézt zájemce o podnájem bytu žalobce v P., O., D. 1389 a uzavřít s ním smlouvu o podnájmu. Žalovaný zkontaktoval dva čínské občany, dne 9. 3. 1993 uzavřel jako pronajímatel tohoto bytu nájemní smlouvu v angličtině s paní Ch. D. L. jako nájemníkem na dobu od 9. 3. 1993 do 31. 7. 1993. Od této „nájemnice“ žalovaný zálohově obdržel 24.000,- Kč jako tzv. „depozitum“. Po odstěhování čínských občanů z bytu zůstal dluh za telefonní poplatky za měsíce březen až květen 1993 v částce 78.321,40 Kč, kterou ve splátkách od dubna do října 1995 žalobce zaplatil se souhlasem věřitele a po dohodě se svou matkou, na kterou byla telefonní stanice do 1. 2. 1994 vedena. Soud prvního stupně dovodil, že „nájemní“ smlouva je neplatná, neboť žalobce ji uzavřel jako pronajímatel bytu a byt není ani řádně specifikován. Neplatná je rovněž tzv. mandátní smlouva, neboť na ní chybí podpis druhého

společníka firmy A. T., v. o. s., s ohledem na její obsah ji však posoudil jako smlouvu příkazní podle § 724 a násl. obč., uzavřenou mezi účastníky. Nárok žalobce na náhradu škody shledal soud důvodným, protože žalovaný nejednal jako příkazník řádně, umožnil cizincům užívat byt žalobce, aniž ho předtím seznámil s obsahem podnájemní smlouvy, čímž porušil svou právní povinnost, a v důsledku toho vznikla žalobci škoda tím, že zaplatil částku 78.321,40 Kč na telefonním nedoplatku za dobu, kdy telefon užívaly třetí osoby, které nebyly podnájemci. Protože první splátku S. T. zaplatil žalobce v dubnu 1995, není námitka promlčení důvodná a žalovaný je povinen nahradit žalobci škodu v žalované výši.

K odvolání žalovaného Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 30. 11. 1999, č. j. 16 Co 418/99-96, rozsudek soudu prvního stupně změnil ve vyhovujícím výroku ve věci samé tak, že žalobu na zaplacení 78.321,40 Kč s příslušenstvím zamítl, a rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů. Odvolací soud vycházel ze skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně, shodně s ním jako neplatnou posoudil nájemní smlouvu i tzv. smlouvu mandátní mezi žalobcem a firmou A. T., v. o. s., neztotožnil se však s jeho názorem, že by tímto ujednáním byla mezi účastníky řízení uzavřena platná smlouva příkazní, a nelze proto porušení právní povinnosti jakožto předpoklad odpovědnosti za škodu podle § 420 odst. 1 obč. zák. odvozovat od porušení smluvní povinnosti z takové smlouvy. Dovodil, že ze skutkových zjištění nevyplývá ani porušení zákonné povinnosti žalovaného a navíc chybí další předpoklad odpovědnosti za škodu, a to příčinná souvislost mezi jednáním žalovaného, který umožnil přístup do bytu osobám, které vyúčtování telefonních poplatků vyvolaly, a mezi vznikem škody na straně žalobce. Byly to totiž především žalobcovy smluvně nezajištěné dispozice s bytem, které vedly k tomuto, byť nechtěnému následku. Nárok žalobce na náhradu škody není proto v základu dán. Odvolací soud neshledal žalovaného pasivně legitimovaným ani z hlediska jeho odpovědnosti za bezdůvodné obohacení podle ust. § 451 a násl. obč. zák., neboť žalobce v řízení ani netvrdil, že by se žalovaný na jeho úkor bezdůvodně obohatil na základě těch skutečností, které v žalobě uváděl (tj. ve spojitosti s vyúčtováním provozu telefonní stanice).

Proti tomuto rozsudku, a to do zamítavého výroku ve věci samé co do částky 24.000,- Kč s příslušenstvím, podal žalobce dovolání z důvodu podle § 241 odst. 3 písm. b), c), a d) o. s. ř. s tím, že rozsudek odvolacího soudu napadá pouze v otázce posouzení jeho nároku na vydání bezdůvodného obohacení, nikoliv v otázce odpovědnosti za škodu. Uvádí, že odvolací soud své rozhodnutí v tomto směru odůvodnil pouze jednou větou, že neshledává žalovaného pasivně legitimovaným, neboť žalobce jeho bezdůvodné obohacení ani v řízení netvrdil. S tímto posouzením dovolatel nesouhlasí a namítá, že již v žalobě uvedl, že žalovaný, který třetím osobám umožnil užívání bytu, přijal od nich částku 24.000,- Kč, z níž měly být hrazeny případné nedoplatky spojené s užíváním bytu, a kterou měl žalovaný vyplatit žalobci v případě, že by mu v souvislosti s užíváním bytu těmito osobami vznikl dluh. Žalovaný mu však tuto částku nevydal a její vydání podmiňoval tím, že se žalobce vzdá svých nároků vůči němu. Tvrzení, že žalovaný slíbil, že vybere od podnájemců částku 30.000,-Kč jako záruku na případné nedoplatky a že zálohově od nich vybral 24.000,- Kč, z níž mají být hrazeny nedoplatky vzniklé v souvislosti s užíváním bytu třetími osobami, bylo obsaženo již v žalobě, v níž je tak vymezen skutek, o kterém měl soud rozhodnout. Poukazuje na to, že v řízení byly provedeny důkazy, z nichž vyplývá správnost jeho tvrzení. Nesouhlasí proto se závěrem odvolacího soudu v otázce vydání bezdůvodného obohacení. Navrhl zrušení rozsudku odvolacího soudu a vrácení věci k dalšímu řízení.

Žalovaný ve svém vyjádření uvedl, že vydání částky 24.000,- Kč nebylo předmětem žalobního návrhu, žalobce uplatňoval pouze nárok na náhradu škody ve výši 78.321,40 Kč, a v dovolání je proto uplatněn návrh na změnu žaloby, který je v dovolacím řízení nepřipustný. V otázce nároku na vydání

bezdůvodného obohacení souhlasí s právním posouzením odvolacího soudu, navíc podle jeho názoru by tento nárok žalobce byl podle ust. § 107 obč. zák. promlčen. Jelikož dovolání směřuje proti odůvodnění rozsudku odvolacího soudu ohledně nároku žalobce na vydání bezdůvodného obohacení, ke kterému se odvolací soud vyjádřil nad rámec žalobního návrhu, není dovoláním ve věci samé, a proto žalovaný navrhl, aby dovolání jako nepřijatelné bylo odmítnuto.

Podle ustanovení části dvanácté, hlavy I, bodu 17. zákona č. [30/2000](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, se dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu vydaným přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona (1. 1. 2001) nebo vydaným po řízení provedeném podle dosavadních právních předpisů projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů (tj. podle občanského soudního řádu ve znění účinném do 31. 12. 2000).

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno včas, účastníkem řízení, řádně zastoupeným advokátem, a že dovolání je přípustné podle § 238 odst. 1 písm. a) o. s. ř., přezkoumal napadený rozsudek odvolacího soudu podle § 242 o. s. ř. a dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

Nesprávnost rozhodnutí odvolacího soudu spatřuje dovolatel v tom, že ačkoliv byly v žalobě dostatečně vylíčeny rozhodující skutečnosti, odvolací soud při posouzení jeho nároku na vydání bezdůvodného obohacení neshledal žalovaného pasivně legitimovaným z důvodu, že žalobce netvrdil, že se žalovaný na jeho úkor bezdůvodně obohatil.

Náležitosti návrhu na zahájení řízení jsou uvedeny v ustanovení § 79 odst. 1 o. s. ř., kde se mimo jiné stanoví, že v žalobě je nutno vylíčit rozhodující skutečnosti, tedy vymezit skutek, který má být předmětem řízení, a že z obsahu žaloby musí být patrné, čeho se žalobce domáhá (žaloba musí obsahovat řádný žalobní návrh). Ve sporném řízení, které je ovládáno dispoziční zásadou, platí, že soud je vázán žalobou. Nárok uplatněný žalobou je charakterizován vylíčením skutkových okolností, jimiž žalobce svůj nárok zdůvodňuje, a skutkovým základem vylíčeným v žalobě ve spojitosti se žalobním petitem je pak vymezen základ nároku uplatněného žalobou, který je předmětem řízení. Rozhodujícími skutečnostmi se rozumí údaje, které jsou zcela nutné k tomu, aby bylo jasné, o čem a na jakém podkladě má soud rozhodnout, a které v případě, že budou prokázány, umožňují žalobě vyhovět. Právní důvod požadovaného plnění vyplývá ze souhrnu vylíčených skutkových okolností a žalobce není povinen uvádět ustanovení zákona nebo jiného právního předpisu, jímž svůj nárok odůvodňuje. Právní kvalifikace nároku žalobcem není pro soud závazná, neboť právní posouzení věci podle předpisů hmotného práva náleží soudu. Jestliže soud rozhoduje o nároku na peněžité plnění, který vychází ze skutkových tvrzení, jež umožňují posoudit uplatněný nárok po právní stránce i podle jiných norem, než jak je žalobcem navrhováno, popř. dovolují-li výsledky provedení dokazování podřadit uplatněný nárok pod jiné hmotněprávní ustanovení, než jakého se žalobce dovolává, je povinností soudu takto nárok posoudit, a to bez ohledu, zda je v žalobě právní důvod požadovaného plnění uveden či nikoliv.

Jak vyplývá z obsahu spisu, žalobce odůvodnil v žalobě svůj nárok na peněžité plnění mimo jiné tvrzením, že „žalovaný mu slíbil, že zálohou vybere od budoucích podnájemců částku 30.000,- Kč jako záruku na případné nedoplatky“, že „zálohově od čínských občanů vybral 24.000,- Kč, které si pravděpodobně dodnes ponechal“, že žalobce je přesvědčen, že „žalovanému zůstala záloha od

čínských občanů ve výši 24.000,- Kč, kterou mu i přes výzvy odmítl vydat“, a on na nedoplatky za telefon zaplatil celkem 78.321,40 Kč.

Posouzení, zda jde mezi účastníky o vztah z bezdůvodného obohacení, závisí na naplnění znaků skutkové podstaty hmotněprávní normy (ustanovení § 451 a násl. obč. zák.), mezi něž patří především, že obohacený získal majetkový prospěch, pro který na jeho straně právní důvod chyběl buď od počátku nebo dodatečně odpadl. Předpokladem odpovědnosti za bezdůvodné obohacení není protiprávní úkon obohaceného ani jeho zavinění, nýbrž objektivně vzniklý stav obohacení, k němuž došlo způsobem, který právní řád neuznává. Obohacenému tak vzniká povinnost vydat to, o co se bezdůvodně obohatil, a právo toho, na jehož úkor k obohacení došlo, požadovat vydání tohoto plnění (§ 456 obč. zák.).

Jestliže nárok vůči žalovanému na zaplacení 78.321,40 Kč je zdůvodněn tvrzením, že od osob, které bydlely v bytě žalobce, převzal žalovaný částku 24.000,- Kč na případné budoucí náklady či nedoplatky v souvislosti s jejich užíváním bytu a že na úhradu nedoplatků, které vznikly, nebyla tato částka použita, nýbrž i po té, co nedoplatky zaplatil ze svého žalobce, zůstala tato částka v držení žalovaného, je zřejmé, že skutková tvrzení uplatněná v žalobě (i s přihlédnutím ke skutkovým zjištěním soudů obou stupňů) umožňovala posoudit věc podle ustanovení o bezdůvodném obohacení. V tomto posouzení pak soudu nemohla bránit okolnost, že žalobce kvalifikoval svůj nárok po právní stránce jako nárok na náhradu škody a výslovně netvrdil, že se žalovaný v souvislosti se zaplacením nedoplatků za telefon na jeho úkor bezdůvodně obohatil.

Z uvedeného vyplývá, že právní názor odvolacího soudu, že žalovaný není pasivně legitimován z hlediska odpovědnosti za bezdůvodné obohacení proto, že žalobce netvrdil, že ve spojitosti s vyúčtováním telefonu by se žalovaný na jeho úkor obohatil, není správný.

Protože dovolání je z hlediska uplatněného dovolacího důvodu podle § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř. důvodné, dovolací soud rozsudek odvolacího soudu v napadeném výroku, jímž byl změněn rozsudek soudu prvního stupně co do částky 24.000,- Kč s příslušenstvím, a ve výrocích o nákladech řízení zrušil (§ 243b odst. 1 část věty za středníkem o. s. ř.). Vzhledem k tomu, že důvod, pro který byl zrušen rozsudek odvolacího soudu, platí i pro rozhodnutí soudu prvního stupně, byl i tento rozsudek v uvedeném rozsahu zrušen a věc byla v tomto rozsahu vrácena Obvodnímu soudu pro Prahu 5 k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 věta druhá o. s. ř.).

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nepřiměřená délka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výše výživného \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výživné \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Započtení pohledávek \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Ušlý zisk](#)
- [Škoda vzniklá provozní činností](#)

- [Styk dítěte s osobou společensky blízkou](#)
- [Spotřebitel](#)
- [Náležité odůvodnění jako procesní záruka \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odměna advokáta \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Poučení účastníka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)